

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Juris Canonici A. R.P. Paulo Laymanno Societatis Jesu Theologo SS.
Canonum In Alma, Catholica, Et Episcopali Universitate Dilingana
Professore Qvondam Ordinario, Prælectionibus Academicis Illustrati

Laymann, Paul

Dilingæ, 1673

Capitvlvm XIII. Nouit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62587](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62587)

lecto. 6. & c. venerabilibus. 7. ver. attamen, de sententia excommunicationis in 6.

CAPITVLVM XIII.

Nouit.

PARAPHRASIS.

Inter Regem Galliae & Angliae controuersia erat super comitatu, qui erat feudum Regis Galliae. Eam inter se composuerunt reges, interposito iuramento, sed non obstante tali foedere Rex Galliae occupauit comitatum: Rex Angliae postquam saepe Regem Galliae admoneret, isque abstinere nollet, Papae Innocentio III. eum denunciavit. Innocentius quibusdam commisit, ut causas seu excusationes Regis Galliae audirent, verum cum Rex coram illis comparere nollet, ut causam cognoscere possent, decreuerat Papa, nisi aliter lis componeretur, terram Galliae interdicto subijcere. Sed cum quidam Praelati Galliae talem processum improbarent, & offenderentur, has ad ipsos literas misit Innocentius, in quibus primum protestatur, propositum sibi non esse iurisdictionem Regis Galliae perturbare, aut minuire, cum nec ipse Rex iurisdictionem Papae velit aut possit impedire, sed cum Rex Angliae offensus a Rege Galliae processerit secundum regulam Evangelij Matth. 18. Si peccauerit in te frater tuus &c. ac demum Ecclesiae denuntiarit, non potest subterfugere Papa, Ecclesiae vniuersalis Praelatus, quin officium suum interponat, interim audire volens, si Rex excusationem afferre velit. Quare frustra queruntur aliqui, quasi Papa de feudo illo iudicare velit, cuius iudicium ad Regem Galliae spectat, nisi huic iuri per priuilegium vel consuetudinem contrariam detractum sit. Non itaque de feudo iudicare vult Papa, sed de peccato mortali, cuiusmodi iudicium & censura haud dubie ad Romanum Pontificem spectat, & quidem erga omnes Christianos non tantum infimos aut ple-

beios, sed etiam sublimes, ipsosque Reges, ut his in hoc genere praecipere, ac inobedientes censuris Ecclesiasticis coercere possit. Accedit, quod hic agatur de violatione foederis iurati, adeoque de vinculo iuramenti, de quo cognoscere, & ad eius obseruationem compellere ad Ecclesiae tribunal spectat: quamobrem Papa ait, se Legato suo in mandatis dedisse, ut nisi Rex Galliae cum Rege Angliae litem componat, vel saltem causam permittat cognosci de plano, tum procedi debeat ad censuras iuxta formam a Pontifice praescriptam.

SUMMARIVM.

1. Potestas ecclesiastica & secularis diuersa sunt, unde neutra alicuius negotijs se immiscere debet.
 2. Ecclesiastici Praelati est per viam denunciationis Evangelicae de quolibet peccato mortali subditos corrigere, & si opus sit, ad emendationem per censuras compellere.
 3. Denunciatori onus probandi criminis non incumbit, si solam eius emendationem intendat, sed solum iudicia aperiendi. Secus est, si agat de suo interesse, tunc probatione opus est, & requiritur processus aliquis iudicialis, saltem de plano.
 4. Denunciationem merè Evangelicam iudex ecclesiasticus ordinariè admittit, modo monitio priuata antecesserit, nec tamen iudicalem, concernentem priuatum interesse inter personas seculares, nisi per accidens.
 5. Quaestionibus feudilibus Principum de iure communi se Pontifex non immiscet.
 6. Si in sententia iniuste lata error seu iniustitia expressa fuit, tunc ipso iure irrita est sententia, & retractanda, et si non appelletur.
- Si autem error seu iniustitia expressa non est, sed nihilominus lata est contra ius partis, valet plerumque ipso iure, sed contra eam appellari potest.*

d

7. Si

7. Si sententia ipso quidem iure valida, lata autem sit iniuste, ita ut de eius iniustitia notorie constet, aut victor fateatur, admitti potest denunciatio.
8. Admitti etiam debet denunciatio, et si sententia iniustitia notoria non sit, neque eam confiteatur pars victrix; tamen pars victa offerat se ad clarè probandam formalem iniustitiam sententia, & quod sciat id victor, qui proinde in conscientia peccati versetur.
9. Probabilius est, quod sententia materialiter iniusta propter errorem, apparente postea veritate, scilicet repertis novis instrumentis, obligationem non pariat.

NOTANDVM I. Potestas Ecclesiastica & secularis diuersæ sunt, quare vna alteram impedire non debet, ita ut nec secularis se immisceat negotijs Ecclesiasticis, nec Ecclesiasticus iudex immisceat se negotijs secularibus aliorum regnorum.

NOTANDVM II. Ad Ecclesiasticum Prælatum pertinet de quolibet peccato mortali subditos corrigere, & per censuras, si opus sit, ad emendationem compellere, id verò intelligi debet per viam denuntiationis Euangelicæ, nam alioquin se non immiscet magistratus Ecclesiasticus ad cognoscenda & punienda crimina laicorum alterius temporali iurisdictioni subiectorum, nisi in certis casibus, de quibus dicetur tit. sequente.

NOTANDVM III. Licet denuncians crimen fratris apud Prælatum Ecclesiasticum, si solam eius emendationem intendat, non teneatur illud probare, cum sufficiat iudicij probabile reddere, ut fides denuntianti habeatur, sicuti dixi lib. 3. tr. 3. p. 2. c. 4. n. 9. & eodem lib. 3. tr. 6. c. 3. not. 5. Si tamen denuntians agat etiam de suo interesse, id est, ut damnum sibi illatum compensetur, aut debitum restitatur, tum opus est probatione, adeoque requiritur processus iudicialis aliquis saltem de plano, ut hic dicitur, & videri potest Clement. sæpe, de verbor. significat. & tradunt hic Innoc. n. 2. Joann. Andr. n. vlt. Abb. n. 3. 1. & 48. vbi singulariter admonet, tamen iudex Ecclesia-

sticus denuntiationem, quæ est merè charitativa Euangelica, tendens ad emendationem fratris, ordinariè admittat, modò priuata monitio antecesserit, sicut dixi in cit. c. 4. tamen denuntiationem istam iudicalem, quæ priuatum quoque interesse spectat, inter personas laicas Ecclesia ordinariè nõ admittit, sed ad iudicem secularè remittit, nisi ista vel saltem vnum ex istis concurrat, videlicet quòd iudex secularis nolit iustitiã administrare. c. ex tenore, 11. de foro comp. Item si ratione iuramenti, ad cuius obseruationem propter diuini nominis honorem causa Ecclesiastica fiat, ut hic apparet, & dixi lib. 4. tr. 9. c. 2. de periurio. Denique ob defectum iudicis, quia videlicet debitor seu reus Superiorem nullum habet, à quo cogi possit, requiritur tamen, ut in tali casu, quò Ecclesiasticus extraordinariè se immisceat, monitio antecedit, sicuti colligitur ex hoc c. & tradit Abb. n. 48.

NOTANDVM IV. In quæstionibus, quæ circa feuda Principum secularium oriuntur, Papa se non immiscet, cum talis cognitio pertineat, spectato communi iure, ad dominum feudi, vel ad pares Curie, uti supra dixi in c. cæterum. Dixi communi iure, quia per priuilegium aliter constitui potest, ut quæstiones de feudo ab alijs decidi debeant, fortè enim, inquit Innocent. hic n. 5. Rex Angliæ Ioannes habebat priuilegium à Ludouico Rege Galliæ, ut in quæstionibus ortis super feudo comitatus Pictaniæ non ad ipsum Galliæ Regem, tanquam feudi dominum, aut regni proceres iudicium spectaret, sed communi partium consensu iudices aut arbitri statuerent: etenim priuilegium, quod non subdito datum fuit, amplius reuocari non potest, cum censeatur iuris abdicatio facta, ut docui lib. 1. tr. 4. c. 23. n. 25. & videri potest Felinus hic n. 8. Idemque est, si per consuetudinem tale quid introductum sit, nam priuilegium, & præscripta consuetudo parificantur: ait Gl. hic ver. consuetudinem. Innocent. cit. n. 5. dummodo sit capacitas in vsu capiente, ut rectè limitat Abb. n. 22. Atque etiam tali casu, si nimirum non subditus controuersiam habeat cum Principe, eaque per transactionem

componi non possit, tunc ad Papam recurri debet inter Christianos, vti docet Innocent. in c. licet, n. 4. Felinus hic, n. 4. Idemque sentiendum, si inter vasallum controuersia sit, atque pares Curie suspecti sint, & lis aliter componi non possit, vti ex Hostiensi hic tradit Abb. n. 14. Ratio dari debet ex necessitate, quia alioquin grauius bella inter Christianos oriri possent.

6 **QVÆRITVR.** Si sententia iniuste lata dicatur, posteaquam ea in rem iudicatam transit, quia non fuit appellatum intra decendium, num denuntiatio à Prælato Ecclesiastico admitti debeat. Supponendum prius est, quod sententia tribus modis iniusta esse possit. Primò, si error siue iniustitia expressa fuit in sententia, tunc ipso iure irrita est, & retractanda, tametsi non appelletur, l. 1. quæ sententiæ siue appellationes rescinduntur. Secundò, si error & iniustitia in sententia expressa non est, sed nihilominus lata est contra ius partis, videl. non secundum allegata & probata, vel non secundum iura & receptas consuetudines, tunc valet plerumq; ipso iure, sed contra eam appellari potest. Tertio, si sententia tantum materialiter iniusta sit, quia iudex iudicauit secundum allegata & probata, sed postea detegitur error, v. g. propter instrumenta noua reperta.

7 Nunc Respondeo & Dico I. Si sententia (quæ tunc ipso iure valuit) iniuste lata dicatur, atque de iniustitia constet notorie aut ex confessione aduersarij, tunc admitti potest denuntiatio: cum enim victor seu is, pro quo sententia iniuste lata est, rem sibi adiudicatam absque peccato accipere aut retinere nequeat, vti Innocent. docet in c. quia plerique n. 3. de immunitate Ecclesiæ, sequitur ob hoc peccatum auertendum, si aliter tolli non possit, Ecclesiæ illum denunciandum esse.

8 Dico II. Tametsi iniustitia sententiæ notoria non sit, neque eam confiteatur is, qui in iudicio obtinuit, si tamen victus vel alius quispiam offerat se ad clarè probandum, quod sententia iniuste lata sit formali iniustitia, & quod id sciat victor, adeoque in conscientia peccati versetur, admittenda erit denuncia-

tio, vti hic docet Ioann. Andr. n. 32. Felin. n. 6. contra Baldum in Auth. clericus n. 4. Nam quotiescunque frater seu Christianus à peccato mortali, in quo versatur, desistere non vult, Ecclesiæ denunciari potest: sed victor in hoc casu, si sciat sententiam iniuste pro se latam esse, non potest rem sibi adiudicatam retinere sine peccato, ergo si ita detineat, Ecclesiæ denunciari potest.

Obijcies. Sententia lata post decendium transit in rem iudicatam etiam iure canonico, ergo non debet retractari. Resp. Vel victor fatetur, aut notorium est, sententiam iniuste latam esse, tum nulla est difficultas, quia licet præsumptio iuris & de iure sit, quod pro iustitia iudicatum sit, contra quam non admittitur probatio in contrarium, ea tamen cessat, postquam de contrario videl. formali iniustitia constat, quare etiam in iudicio talis sententia retractari debet, teste Abbate hic, n. 20. Vt proinde denuntiatione Evangelica opus non sit, sicut bene docet Felin. n. 5. nisi in defectum, si coram iudice iustitia impetrari non possit.

Vel non est notorium, nec victor fatetur, tum dupliciter Respond. Primò, quod denuntians Evangelicè directè non agat, vt rescindatur sententia, sed vt tollatur peccatum, quod cum tolli non possit, nisi aliquid detur aut fiat contra latam sententiam, ideo consequenter petitur restitutio contra sententiam. Secundò ex Felino hic n. 5. Sicut ob lites minuendas ex simplici promissione actio non conceditur in foro ciuili, imò etiam Ecclesiastico secundum quosdam, nihilominus admittitur denuntiatio ad amouendum peccatum, in quo is versatur, qui simplicem acceptam promissionem violat, vti dixi c. 1. de pactis: ita similiter vt litium finis sit, contra latam à iudice sententiam post decendium in iudicio non auditur victus, si eam oppugnare velit, nihilominus in foro canonico per viam denuntiationis ad amouendum peccatum admittendæ sunt probationes.

Dico III. Si sententia materialiter tantum iniusta fuit, maior est difficultas, vti constat ex ijs, quæ dixi lib. 3. tr. 6. c. 2. n. 8.

Nam probabiliter dici potest, si iudex iudicauit secundum allegata & probata, ideoque materialiter iuste per hanc sententiam ius acquiri victori, quod postea repertis nouis probationibus aut instrumentis auferri non debet. Sicut etiam accidit in vsucapione, vt si rem alienam bonâ fide per tempus legitimum possederis, in ea ius ac dominium acquiras, vt ne in conscientia quidem foro obligeris ad restituendum, etsi postea intelligas ad alterum pertinuisse rem vsucaptam, vt dixi lib. 3. tr. 1. c. 8. Veruntamen contrarium est probabilius, quod sententia materialiter iniusta propter errorem, apparente postea veritate, videlicet repertis nouis instrumentis obligationem non pariat, vt dixi cit. c. 2. n. 8. Idque confirmatur inde, quia talis sententia quandoque retractatur non tantum iure singulari, si lata sit contra minorem, Ecclesiam, aut fiscum, sicuti videri potest apud Baldum, sed etiam si lata sit contra maiorem, quandoque saltem ex Principis gratia retractatur sententia, vt docui c. 4. & seq. de integritate restitutione: talis autem retractatio sententia à Principe non concederetur, si parti ius aut dominium acquisitum esset, quippe cum Princeps iuri acquisito derogare non soleat. Denique talis translatio alicuius iuris ex vi latae sententiae asserenda non est sine textu expresso.

CAPITVLVM XIV.

Pastoralis.

PARAPHRASIS.

Persona principalis per seipsam, non per aduocatum ea, quae ad factum pertineant, in iudicio proponere debet, nisi adeo simplex & indiscreta sit, vt eius defectus per alium de licentia iudicis supplendus videatur.

SUMMARIUM.

1. Principalis persona per se, & non per aduocatum debet in iudicio proponere ea, quae in facto consistunt, quae

autem in iure consistunt, expediri possunt per aduocatum.

2. Persona indiscreta, vulgò simplices dicta, possunt per aduocatum ea, quae in facto consistunt, in iudicio proponere.
3. Admittenda ea sunt etiam ad alios legitimos actus, vt v. g. testamentum condere possint.
4. Procurator non minus, quam principalis aduocatum sibi adiungere potest.

NOTANDVM I. Ea, quae in facto consistunt, ipsa persona principalis in iudicio proponere debet, quia quisque melius scire praesumitur, quae ad se proprie spectant, c. ab excommunicato, 41. de rescript. Quare principalis litem contestari debet, vt appareat, an in eam consentiat, quia ipsemet litis dominus efficietur, obligationemque contrahet erga aduersarium, & non aduocatus, deinde ad iudicis interrogationes & aduersarij positiones principalis respondere potest, secundum Gl. in c. 1. de confessis. Decius hinc, n. 2. Bene tamen monet Ioann. Andr. n. 3. Quod aduocatus interesse possit, vt caueat, ne clientulus obscurâ positione decipiat.

Veruntamen, quae ad ius spectant, seu in iure consistunt, aduocatus expedire potest, videlicet libellum aptum formare, positiones & exceptiones ordinare, vt docet Andr. n. 4. eum verò adinuabit clientulus de facto ipso cum omnibus circumstantijs bene informando, nam ex facto ius desumi debet, seu secundum varietatem factorum variae actiones institui, & varia iura depromi debent. Et simili ratione dicitur in l. vn. C. vt quae desunt &c. quod iudex ex officio supplere possit allegando, quae iuris publici sunt, si fortasse minus à parte litigante vel aduocato dictum fuit, non autem supplere potest, quae in facto consistunt, si eorum notitiam non habeat tanquam iudex, seu vt persona publica, vt Gl. ibidem monet.

NOTANDVM II. Personis, in quibus iudicij seu discretionis aliquis defectus, & vulgò simplices vocantur, permitti potest, vt per aduocatos ea, quae facti sunt, proponant.

NON